

BÜTÜN YAPITLARI ROMAN

MEHMET UZUN

Abdalın Bir Günü

KÜRTÇEDEN ÇEVİREN: SELİM TEMO

İTİFAK

Mehmed Uzun

MODERN Kürt edebiyatının en önemli isimlerinden olan Mehmed Uzun, 1953 Siverek doğumlu. 1977 yılından bu yana Avrupa'da, İsveç'te yaşıyor. Kürtçe, Türkçe ve İsveççe edebi çalışmalarıyla çokdilli, çokkültürlü olan Mehmed Uzun, uzun yıllar İsveç Yazarlar Birliği yönetim kurulu üyeliği yaptı. Ayrıca İsveç ve Uluslararası Pen Kulüplerinde aktif olarak çalışıyor. İsveç ve Dünya Gazeteciler Birliği'nin de üyesidir. Bugüne kadar Kürtçe yedi roman yazan Mehmed Uzun'un romanları başta Türkçe olmak üzere birçok dile çevriliyor. Denemeleri de çeşitli dergi ve gazetelerde yirmiyeye yakın dilde yayımlanıyor. Mehmed Uzun, 'Aşk Gibi Aydınlık Ölüm Gibi Karanlık' romanı ve 'Nar Çiçekleri' adlı deneme kitabı ile ilgili olarak 2001 baharında yargılandı ve beraat etti. Aynı yıl Türkiye Yayıncılar Birliği'nin her yıl verdiği Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü'nü, roman sanatına ilişkin belirleyici katkılarından dolayı Berlin Kürt Enstitüsü'nün Edebiyat Ödülü'nü, yarattığı edebiyat ve sözün özgürlüğüne ilişkin duruşundan dolayı İskandinavya'nın en önemli ödülllerinden olan Torgny Segerstedt Özgürlük Kalem Ödülü'nü ve 2002'de İsveç kültür yaşamına sunduğu değerli katkılarından dolayı İsveç Akademisi'nin Stina-Erik Lundeberg Ödülü'nü aldı.

Mehmed Uzun'un yayımlanmış yapıtları:

TU (Sen), Roman, 1985; *Mirîna Kalkê Rînd* (Yaşlı Rind'in Ölümü), Roman, 1987; *Siya Evîne* (Yittik Bir Aşkın Gölgesinde), Roman, 1989; *Rojek Ji Rojên Evdalê Zeynikê* (Evdalê Zeynikê'nin Günlerinden Bir Gün), Roman, 1991; *Destpêka Edebiyata Kurdî* (Kürt Edebiyatına Giriş), İnceleme, 1992; *Hêz û Bedewiya Pênûsê* (Kalemın Gücü ve Görkemi), Denemeler, 1993; *Mirîna Egîdekî* (Bir Yiğidin Destanı), Destan-Ağıt, 1993; *Världen i Sverige* (Tüm Dünya İsveç'te), Edebiyat Antolojisi, M. Grive ile Birlikte, 1995; *Antolojiya Edebiyata Kurdî* (Kürt Edebiyat Antolojisi), Antoloji, iki cilt, 1995; *Bîra Qederê* (Kader Kuyusu), Roman, 1995; *Nar Çiçekleri*, Deneme, 1996; *Ziman û Roman* (Dil ve Roman), Söyleşiler, 1997; *Bir Dil Yaratmak*, Söyleşiler, 1997; *Dengbêjlerim*, Deneme, 1998; *Ronî Mîna Evînê - Tarî Mîna Mirînê* (Aşk Gibi Aydınlık-Ölüm Gibi Karanlık), Roman, 1998; *Zincirlenmiş Zamanlar Zincirlenmiş Sözcükler*, Deneme, 2002; *Dicle'nin Sesi I - Hawara Dicleyê* (Dicle'nin Yakarışı), Roman, 2002; *Dicle'nin Sesi II - Dicle'nin Sürgünleri*, Roman, 2003; *Ruhun Gökkuşağı*, Anlatı, 2005; *Küllerinden Doğan Dil Ve Roman*, Söyleşiler, 2005.

İthaki Yayınları - 375
Edebiyat - 300

Özgün Adı: *Rojek Ji Rojên Evdalê Zeynikê*
Mehmed Uzun / *Abdalın Bir Günü*

Kürtçeden Çeviren: Selim Temo
Yayına Hazırlayan: Ahmet Öz
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: İthaki Yayınları
13. Basım, Ekim 2017
ISBN 978-975-273-182-0
Sertifika No: 11407

© **Mehmed Uzun, 2005**
© **İthaki, 2005**

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguin Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 – Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul
Tel: 0212 613 30 06 - Faks: 0212 613 51 97
Sertifika No: 29652

Abdalın Bir Günü

Mehmed Uzun

ithaki

Kürtçeden Çeviren: Selim Temo

*Dr. Avdulrehman Qasimlû
ve
Dr. Nureddîn Zaza'nın anısına*

i t h a k i

*Ey Xanî, sen ki yetkinlikten yoksunsun
Marifet meydanını تنها bulmuşsun
Yani yetkin değil, ehil değilsin
Belki biraz tutucu ve asilzadesin
Yani inat ya da bedel ödemekten
Süregelene karşı bu yenilikten
Saf olanı terk edip tortuyu içtin
İnci gibi olan Kürt dilini seçtin
Özenle ele alıp düzen verdin sen
Halk için cefa ve eziyet çektin sen
Ki elalem çıkıp da demesin, "Kürtler
Yeteneksiz, hünersiz, temelsizdirler
Türlü türlü milletin vardır kitabı
Yalnızca şu Kürtlerin yoktur nasibi"
Hem fikir ehli demesinler ki, "Kürtler
Aşkı amaç diye hedef seçmemişler
Hepsi birden ne talib olur, ne matlub
Hepsi birden ne muhib olur, ne mahbub
Aştan, sevgiden nasipsiz kalmış onlar
Hakikatten, mecazdan vazgeçmiş onlar"
Kürtler asla yetkinlikte az değiller
Ve fakat kimsesiz ve mecalsizdirler
Hepsi birden cahil, bilgisiz değil ki
Amma öyle yoksul ve sahipsizler ki*

Ehmedê Xanî

Benim Sözüüm

Adım Ehmed benim. Ehmedê Ferman. Ehmedê Fermanê Kîkî. Yani, Ehmed adım. Ferman da hem soyadım, hem de talihim. Kîkî ise, Kîkan demek, aşiretimin adı. Başka adlarım da var benim; sözgelimi “derginin dengbêji”, “Hawar’ın¹ ozanı” filan...

Hatta bazen benim için şöyle dendiği de olur: “Güzel ozanımız, Kîkan kocası, göz nuru, meclislerin piri, kibarların, ağaların sözcüsü, gençlerin, delikan-

---

1) Dilbilimci, şair ve araştırmacı Celadet Alî Bedirxan’ın yönetiminde 1932-1943 yılları arasında Latin harfleriyle fiam’da yayımlanan Kürtçe edebiyat dergisi.

hıların sevgilisi...”

İnsan tatlı dilli olmayagörsün, insan birini sevin-dirmek istemeyegörsün, söylenebilecek pek çok söz, pek çok kıssa vardır.

Evet, doğrudur; dengbêj ve ozanım ben. Strandan, şarkıdan, masaldan, meselden, anıdan ve deyişten başka işe yaramam ben. Söz, hayatımdır benim. Dün-yaya gelip de bir şeylerin farkına vardığımda, kulağı-ma çalınan ilk şey, annemin ninnileri oldu. Ölümle sözleşmem de şudur, söyleyeyim: Eğer pak ve şefkat-li Allah bana iyi bir ölüm nasip ederse, isterim ki mez-arımın başında güzel sesli, makam ve usûl bilen bir dengbêj otursun ve annemin ninnilerini yeniden ba-na ulaştırsın.

fiu uzun ömrümde her türlü çirkefi ve kötülüğü gördüm. Biz Kürtler, sonraları gölgemize dönüşen her türlü felaketi ve belayı gördük. Ölüm, cinayet, yangın, inleyiş, çılgılık ve aman, suyumuz katığımız oldu bizim. Vatanımız kıraca, yıkığa döndü. Allahım... Kürdistan'ın o dağları, yaylaları, ovaları, ma-ğaraları, köyleri ve şehirlerinin dilleri olsa da konuş-salardı, başlarından geçenleri bir söyleyebilselerdi! Vay ki vay... neler görmediler ki!.. fiu son 34 yılın olaylarına bakmak bile kafi. 1900'den bu yana yarım milyondan fazla Kürt öldürüldü. Ve Kürtlerin vatanı dört parçaya bölündü. Ocağı batasıca Dünya Savaşı, yüzbinlerce Kürdü mezara götürdü. 1925, 1927-1928, 1930'daki Kürt isyanlarında da yine onbinlerce Kürt öldü. Kürtlerin vatanında ölüm rüzgarları, ölüm fır-

tınaları esti. Kürtlerin vatanı Azrail'in makamı oldu. Büyük Allah da Kürtlerden yüzünü çevirdi... Ve ben... Kürtlerle birlikte benim de fermanım çıktı ve ben de gurbet dalgalarına kapıldım. Ferman, sürgün ve hasret adım, kaderim oldu.

fiimdi burada, gurbet elde, fiam'da oturmuş, içinde olduğum durumu ve arkadaşlarımı düşünüyorum. Vay bana, vaylar bana... Eğer şu Kürtçe sözcükler, deyişler de olmasa ne yapardım ben? Eğer hayatım stran, şarkı, âşıkane türküler ve Kürtçe sözcük ve deyişlerle örülmüş olmasaydı delirip çöllere düşmez miydim? Katığım suyumdur onlar, arkadaşım, dostum, sevgilim. Her şeyimdir onlar. Onlardan başka kimim kimsem de yoktur hani.

Onlar sığınağım, vatanım oldular.

Ama gelin de ben garibe sorun ki Kürtlerin bu güzel söz ve deyişlerinin, güzelim kissalarının başına ah neler neler geldi. Hepsi yasaklı bugün. Bugün Türkiye'de Kürtçe konuşanlar cezalandırılıyor. Ceza, bir Kürtçe sözcüğe bir kuruş şeklinde. İki kelime iki kuruş, üç kelime üç kuruş... Hey gidi ocağı batasınca dünya hey!..

Ama öte taraftan Kürdistan'da olmadığım için kendimi şanslı da sayabilirim. Türkçe bilmiyorum ve heybem de ağzına kadar Kürtçe sözcükler ve deyişlerle dolu. Nasıl bu kadar ceza öderdim? Beylerin, mîrlerin malları bile bu kadar cezaya kafi gelmezdi... Allah'ın inayetiyle olmalı ki, bugün buradayım.

Evet, fiam'dayım şimdi. Muhacirin Mahallesi'nde,

Mîr Celadet Bedirxan'ın evindeyim. Bugün günlerden Pazar. Aylardan nisan, yıl 1934. Hava sıcak gibi. Bahar gelmiş. Ben de güneçteyim². Önümde küçük bir oturma var ve ben küçücük bir deftere bu cümleleri yazıyorum.

Ben zavallı ve yazmak, yazarak anlatmak!..

Siz şimdi Mîr Celadet Bedirxan da kim diye soracaksınız. Mîr Celadet var, Mîr Kamiran isimli küçük bir kardeşi de var. Her ikisi de iyi adamlar; cesur ve zeki adamlar, temiz ve sevecen adamlar. Ezîzan sülalesindedir onlar, Cizîra Botan mîrleri ailesinden. Onlar Emîn Alî Bedirxanî'nin çocukları, son Cizîra Botan mîri Mîr Bedirxan'ın da torunlarıdır. Babaları ve dedeleri gibi onların da kalbi Kürt milliyetperverliği ve yurtseverliği ile atar. Onlar da babaları ve dedelerinin yolundan yürüyor, Kürtlerin hakları için mücadele ediyorlar. Bir yandan siyasi harekete, diğer yandan Kürt dili ve edebiyatına sınıksız sarılmışlar. Onlar da mecbur kalıp gurbet ele düşmüşler ve şimdi fiam'da yaşamaktalar.

Neden mi bu yiğit, bu seçkin insanlardan söz ediyorum? Onlarla kaderimiz bir olmuş da ondan. Aynı kaderin ortakları olmuşuz. Aynı evden olmuşuz da ondan. Ben onlarsız hiç yapamıyorum, bazen de onlar bensiz. Onlar hem çocuklarım hem babam olmuşlar. Celadet Beg'in evinde yaşıyorum. Ben, o, güzel bir ceylan, dört tane cins, çığırktan keklik, iki hırçın tazı ve onun binlerce kitabı, birlikte yaşayıp gidiyo-

---

2) Evlerin güneş gören duvarının dibi (ç.n.).

ruz işte. Çok defa stranlar, âşıkane türküler ve masallarım da arkadaş oluyor bize. Biz, iyi adamların kavli üzerine yeminliyiz ki ölene kadar bir arada olacağız. İşte burada da yine söylüyorum; şefkatli Allah'tan bir dileğim de var, onlardan sonra değil asla, onlardan önce başımı rahmet diyarına, mezar toprağına koyayım.

Eğer Allah kuvvet ve takat verirse, bir gün kendimden ve maceramdan da söz edeceğim. Ama şimdi değil. fiimdi Evdalê Zeynikê vesilesiyle kalemi aldım ele. Evdalê Zeynikê'den ve hikayesinden söz edeceğim. Eğer becerebilirim tabii...

Bazı Kürt mîrleri, beyleri ve paşalarına dengbêjlik yaptım ben. Stran, saz ve kavalımın sesiyle dile getirdiğim Kürt deyişleri, onların gecelerine nakşoldu. O kasırların, köşkerin misk ve amber kokan odaları, meclisleri kadar mahzenlerini de gördüm ben. Oralarda karanlık zindanlar olur. Allah kimseyi o izbe, kokuşmuş zindanlara düşürmesin. Ancak bir şeyi de itiraf etmek zorundayım; zira en güzel, en iyi stranlar zindanlarda doğanlardır. Onları pek severim.

Neyse ki... o günler, o dönemler geçti gitti. Dünya Savaşı bir dev gibi üstümüze çörelendi ve nefesimizi kesti. Sonra da düşmanlar Kürt vatanını ele geçirip dört parçaya böldüler. Dört parça, ki her biri şimdi ağır hasta ve artık binbir güçlkle sağaltılabilir. Bu felaketten sonra da düşmanlar milletin ve vatanın adlarını defterlerden çıkardılar, vatani viraneye çevirdiler. O zaman ben, Allah'ın garibanı, ne yapabilirdim ki?

Bir savaşçı değildim ki, tüfeğimi alıp düşman askeri-
nin başına çörekleneyim. Bir alim, bir aydın değildim
ki, elime kalemi alıp bütün dünyayı Kürtlerin düştü-
ęü halden haberdar kılayım. Ne mîr, ne bey, ne ağa,
ne şeyhtim ki, halkı etrafıma toplayıp siyasi işlere giri-
şeyim. Zavallı bir dengbêjdim sadece. Beş paralık bir
dengbêjin elinden ne gelir ki? Kavalım ve stranlarım-
dan başka hiçbir şeyim yoktu. Onları yüklenip sırtımı
kahpe feleęe, yüzümü uğura çevirdim. Ücra köylere
vardım, ki her biri yalçın dağların, uçurumların arası-
na gizlenmişti. Oralarda karalar bağladım ve sığındım
stranlara. Stranlar sele döndüler. Birer çığ oldular. Es-
ki stranlar yeni stranları doğurdu... Her olay, her şehit
yeni bir stranın kahramanına dönüştü.

Kaval ve stranların sesi dağların şafağında yankı-
landı.

Bir gün kibar, iri yapılı bir adam kaldığım köye
geldi. Beni takip ediyormuş. İzimi bulmuş, köye ka-
dar gelmişti; onunla gitmemi istiyordu. Uzak yoldan
gelmişti, fiam'dan... Diyordu ki:

— Kürt stran ve masalları en büyük varlık ve zen-
ginliğimizdir. Zaman deęiřiyor. Eğer bunlara sahip
çıkmazsak, kaybolup gidecekler. Onları deftere geçir-
meliyiz.

Evet, onunla fiam'a gitmemi istiyordu; gitmeli ve
orada varlık ve zenginliğimizi deftere geçirmeliydik.

Kim rızkından vazgeçmek ister ki? Kim ömrünü
bir hiç uğruna, bomboş geçirmek ister ki? Stranlarım
benim hem rızkım, hem de ömrümdüler. O zamanlar

kimseye söylemiyordum, ama stranlarımın ölümsüz olmasını çok istiyordum. Böyle zeki, kadirşinas ve saygın birinin bana, rızkıma ve ömrüme değer vermesinden dolayı pek sevinmiştim. Ona uydum ve fiam'a geldik. O günden beridir mîrlerin, beylerin dengbêji olan ben, bir aydının, bir alimin dengbêji oldum.

Tahmininiz doğru, bu kibar adam Mîr Celadet idi.

İki yıl kadar önce bir dergi yayımlamaya başladı. Derginin adı *Hawar*'dır ve bütünüyle Kürtçedir. Onun sayesinde güzel dilimiz kitaplara, defterlere giriyor. O diyor ki, "*Hawar*, milletin kürsüsüdür; herkes oraya çıkabilir ve sözünü söyleyebilir." Ben de, uzun kısa fark etmez, her nüshada milletin kürsüsüne çıkıyor ve sözümü söylüyorum. Bu iyi adam da sözünü tutuyor ve stranlarımızı defterlere, kitaplara geçiriyor.

Birkaç saat önce eve gelmişti. Derginin yeni sayısını, 24. sayısını da kendisiyle getirmişti. Bu yeni sayıda ne olduğunu biliyor musunuz bakalım? "Hayyam'ım Rubaileri"nin yan tarafında "Delalê Beriyê" stranı ve o başlığın altında da şu ifade var: "'Ehmedê Fermanê Kîkî'nin ağzından..." Delalê Beriyê, kalbimde müstesna yeri olan stranlardan biridir...

Vay gönlüm vay!..

Gönlüm verdiğim ömrüm, sür hadi

Ben garibin şu gecesini de...

Eve geldiğinde bir kahve içtik ve yine Evdalê Zeynikê hakkında konuştuk. O ve kardeşi Mîr Kamiran yakamı bırakmıyorlar! Kardeşi de tam beğeneceğiniz cinsten bir alim. O da beş altı dille yazabiliyor ve keuderli ruhunu stranların serinliğine bırakıyor. Pek çok defa üçümüz Çoban Yıldızı bizimle vedalaşincaya kadar oturuyor, Kürt stranları üzerinde çalışıyoruz. Görüyor musunuz... şimdi onlar gibi konuşuyor ve “çalışıyoruz” diyorum. Yani ben söylüyorum, onlar da söylediklerimi kağıtlara yazıyorlar aslında. Bazen kavalla birlikte, bazen de kavalsız söylüyor, çok defa da stranlar üzerine izahatta bulunuyorum. Buna rağmen bu emek, bu yorucu iş de yetmiyor onlara. Her şeyi soruyor ve hep her şeyi harfi harfine bilmek istiyorlar. Yani canımı çıkarıyorlar! Yalnız Mîr Celadet gümüş kaplama tüfeğini alıp toy³ ve ceylan avına çıktığında ve Mîr Kamiran da felekten bir gece çalmak için Beyrut’a gittiğinde ancak rahat bir nefes alabiliyorum. Ama birkaç gün sonra geri dönüyorlar yine. O zaman gece yine bir düğüne dönüyor ve stranlar karanlık geceye ışık saçıyorlar. O zaman ay ve yıldızlar da stranları dinlemeye başlıyorlar. Ayrı ayrı havalar, makamlar geliyor art arda. Stran üstüne stran, masal üstüne masal... Bahar sellerine dönüyorlar. Yani aydınlık ışıl ışıl yayılıyor gecede.

Ve fakat doğruyu söylemem lazım; çok defalar yorulsam hatta rahatsız olsam da keyfim yerinde. Kendi işimi yapıyorum ve milletin aydınları da kelimimi,

---

3) İrice bir kuş (ç.n.).

kıssalarımı, deyişlerimi yüksek bir hürmetle, saygıyla ölümsüzleştiriyorlar.

Ama şimdi başıma bir bela sarmış durumdalar. Benden bir şey istiyorlar ki, öyle aklı başında olanların isteyeceği cinsten değil. Belki de şimdiden benden ne istediklerini anlamışsınızdır... Benden, Evdalê Zeynikê'den söz etmemi istiyorlar, evet. Benden Kürt dengbêjlerinin piri olan Evdalê Zeynikê'yi anlatmamı istiyorlar. Bütün hikayesini kelime kelime anlatmamı istiyorlar ama. Başka neler istediklerini biliyor musunuz? Evet, benden hikayeyi yazmamı ve Kürt stranlarının, deyişlerinin babası Evdalê Zeynikê'yi diriltmemi istiyorlar!..

Ben Allah'ın zavallısı kimim, Evdalê Zeynikê'yi diriltmek kim!

Ne yaparsam yapayım yakamı bırakmıyorlar. Ateş olup yakama düşüyorlar, bu da yetmezmiş gibi boyuna söylenip duruyorlar. Ne diyeyim daha? Bu bana yaptıkları zulümdür babam... Onlara dönüp öfkeyle bağırıyorum:

— Çocuklar, kurban olayım rahat bırakın beni. fiimdiye kadar yaptığımız gibi ben hikaye okuyayım, sizler de yazıya geçirin. Gençler, yazmak gelmez elimden, ben kelim ve deyişin ustasıyım. Kelam ve deyişlerle mezara dönmüş gönülleri diriltebilirim, dostları güldürebilirim, düşmanları ağlatabilirim, namertlerin, kötülerin başına ateş ve felaket yağdırabilirim... ama ocağınıza düştüm, yalvarırım beni mahvetmeyin, yazmaktan, yazmanın ahvalinden anlamam

ben. Stranlar benim mutluluğumdur, âşıkane türküler ise gözümün nuru. Ama yazma adabı ve terbiyesiyle yetişmiş biri değilim ben. Kavalımı kalem yapamam. Sesimin gölgesini kağıtlara dökemem... Canlar, bunu yapmayın bana.

Ama dinlemiyorlar beni. Boyuna gülüp kikirdeyerek şunu söylüyorlar:

— Senden başka hiç kimse ozanların, dengbêjlerin atası Evdalê Zeynikê'yi tastamam anlatamaz. Dengbêjler, dengbêjlerin halini ahvalini iyi bilirler. Biz şimdi kalemi alıp Evdalê Zeynikê hakkında söylediklerini yazarsak değişecek, bizim gibi, bizden biri gibi olacak o. Ona haksızlık etmeye hakkımız yok. O bizim gibi değildi. Kendi çağının, kendi zamanının insanıydı o. Kim o çağı, o zamanı, o seçkin dengbêji bugüne taşıyabilir, kim? Hayır biz değil, ama sen...

Ve dün, yenisinden defter kalem getirip önüme koydular; gülerek şunu söylediler:

*Geçen yıl bu vakitler Evdalê Zeynikê idim ben,
Dünyanın şairi idim ben,
Yerin arı kuşuydum ben,
Güneş kanadında bülbüldüm ben,
Kürt ülkesinin mîrlerinden birinin dengbêjiydim ben,
Acem hududunda oturmuştum da ben,
Ergin bir yiğit, bir süvari idim ben,
Gülê'nin yaprağının âşığıydım ben...⁴
Allahım... ne diyebilirdim ki?*

4) Evdalê Zeynikê'nin bu stranında ilginç bir söz oyunu var. Gülê, hem sevgilinin adını, hem de bir çiçek olarak "gül"ü imliyor (ç.n.).

Makam, Evdalê Zeynikê'nin makamıydı. Ses, onun sesi. Bir çarem kalmamıştı, yavaşça, sessizce defteri kalemi aldım onlardan. Çaresi yoktu. Kaval yerine kalem tutacaktım şimdi...

fiöyle diyorlardı:

— Kelam, her zaman kelam değil midir sanki? Ha yazmış, ha söylemişsin! Nasıl söylüyorsan öyle de yazacaksın.

Doğrudur, kelam kelamdır her zaman. Buna rağmen bana göre, yazılı kıssalarla sözlü kıssalar farklı şeylerdir. Sözgelimi ben nasıl dengbêj oldum, nasıl stran, şarkı ustası oldum, bilmiyorum. Kendimi bildim bileli dengbêjdim ben. Deyişin, sözün nereden, nasıl geldiğini, nasıl inci ve yakut gibi art arda dizilerek sıralandıklarını, parıldadıklarını bilmem. fiimdi oturup sizin için günlerce çığırabilirim. Ama yazmak, bana çok yabancı... Yazmanın kaideleri, havası ayrıdır. fiimdi bu cümleleri yazarken ne ezalar, ne cefalar çektiğimi bir Allah bilir. Her kelime üzerinde uzun uzun düşünüyor öyle yazabiliyorum. Öyle görünüyor ki, yazmak da kuyumculuk gibi zahmetli iş. Zaman istiyor, sabır istiyor, kuyumcu ustalığı istiyor.

Rahmetli babam, "her kuş kendi öbeğiyle uçmalı" derdi her zaman. Dengbêjler dengbêjlerle, yazarlar yazarlarla.. Ama mîrlerim bunu kabul etmek istemiyorlar ki. Bana şimdi de yazarlık elbisesini giydireyorlar. Biliyorum, bu elbise bana yakışmayacak, çok yanlışlar yapacağım; sözler, deyişler stranlardaki gibi akıcı olmayacak. Bu sebeple, yanlışlarımdan dola-

yı beni hoş görürsünüz umarım.

Gözlerimi ben Evdalê Zeynikê'nin stranlarıyla açtım. Babam bana ondan stranlar okurdu sık sık. Kürt ülkesinde hangi dengbêj Evdalê Zeynikê'nin stranları, hikayeleriyle büyümedi ki? Evdal, biz Kürt dengbêjlerinin piri ve mîridir. Bir tarafta böyle bir hakikat var, öbür tarafta ise Mîr Celadet ve Mîr Kamiran'ı çok seviyorum ve biliyorum ki arzu ve niyetleri kötü değil. Bu yüzden elimden geldiğince Evdalê Zeynikê'nin sesini sizlere duyurmaya çalışacağım.

Bu cümleleri neden mi yazıyorum? Bu da onların isteğiyledir. Kalemî defteri aldıktan sonra bir köşeye çekilip oturmuştum. Elimdeki kalemle birkaç saat düşündüm, sonra Evdalê Zeynikê'nin hikayesine başladım ve "O gün her şey bir parça aydınlık ve duru bir sesle başladı..." şeklindeki ilk cümlemi yazdım. Ama bu da mîrlerimin gönlüne göre değildi! fiöyle dediler:

— Sevgili amca, Evdalê Zeynikê'yi diriltme işine girişirken, önce kendi sözünü söylemelisin ki aziz okurlarımız bunu senin yazdığını bilebilsinler.

Bu değersiz sözlerimle başınızı neden ağrıttığımı anladınız mı şimdi? Ama artık daha fazla başınızı ağrıtmayacağım. Birkaç kıssadan sonra bu bahse bir son vereceğiz.

Dediğim gibi, Evdalê Zeynikê adını babamdan duydum önce. Bundan, siz söyleyin, bir altmış yıl kadar önce. Dağda belde koyun güttüğümüz günlerde o, Evdalê Zeynikê'nin nağmeleriyle kayaları inletirdi.

O, Evdalê Zeynikê'nin sesini, stranlarını, hikayelerini okurdu ki, ben de onları naklediyorum size. İçinde babamın ekledikleri de var, benim eklediklerim de... Deyiş, stran ve meseller Fırat ve Dicle gibi ufacık bir pınardan doğup gittikçe genişleyerek, derinleşerek coşup akmazlar mı zaten?..

Biz dengbêjler birbirimizi tanırız. Aynı aileden gibiyizdir. Evdalê Zeynikê babamız, pirimiz gibidir. Onu da tanırız. Ama onu tanıdığımız kadar tanımayız da. Kendi zamanında, kendi çağında yaşıyordu o, bizim gibi yiyor, içiyor, söylüyor, seviyordu... insan ne yaparsa o da onu yapıyordu. Bugün ise o bir efsane gibi dilimizdedir. Bu yüzden ona atfettiğimiz sözler, onun zamanından, çağından küçük bir parça olabilir ancak. Ona dair söyleyeceğimiz, ekleyeceğimiz şeyler ise, aslında bizim bugünkü hal ü ahvalimizin ifadesi olabilir, Evdalê Zeynikê'nin değil... Son sözüm de şudur ki, geçen zamanlar aynı şekilde dönmez bize, giden rızık yerine gelmez, geçen zaman aynı biçimde geri dönmez bize, kayıp sesin tınısı ve yankısı ise türlü türldür.

Evdalê Zeynikê'nin sesine sesleneceğim ve onun bir gününü çağıracağım. Evet, yalnızca bir gününü. Ne yazık ki, bir günden fazlası gücümü aşar. Ömrümün şu sonbaharında bir günden fazlasını çağırarak ne takatim var artık ne de kerametim.

Sözü, şimdi, burada kesip Kürt sesi, stranları, âşık-ları ve dengbêjlerinin babası Evdalê Zeynikê'nin yanına varacağız...